

Пътят към еврозоната и повишаването на финансовата грамотност като перспективи пред АББ

Джеймс Йоловски
Главен секретар на АББ

С напредването на 2024г. България се приближава все повече до изпълнението и на последния – инфлационния, критерий за присъединяване на страната към еврозоната. При въвеждането на единната европейска валута банковият сектор има ключова роля, която е свързана с понасянето на съществена административна и финансова тежест, и следва да обезпечи безпроблемен преход при определената дата.

За реализацията на всички необходими процеси АББ си поставя за цел да бъде довереният партньор, на който могат да разчитат както банките, така и държавните институции. Затова Асоциацията планира да работи още по-ефективно със своите членове, а също да поддържа и развива пълноценните си отношения с държавната администрация.

Подготовката за въвеждане на единната европейска валута започна още през 2022г., като в банките са организирани вътрешни проекти с представители от всички ключови звена. При повечето от тях се налагат обновявания на глобални системи, свързани с координиране и синхронизиране в международни групи. Вложените до момента ресурси са насочени към анализ и оценка на всички необходими промени в различните системи и тяхното отражение върху вътрешните процеси и дейности. Те са всеобхватни и включват основните продукти и услуги (вкл. в дигиталните канали), счетоводни и платежни системи, типови форми на договори и т.н. Поетапно започва тестването и имплементирането на обновяванията – в съответствие със сроковете, заложи в Националния план за въвеждане на еврото в Република България.

Като основно предизвикателство в този процес обаче се утвърди несигурността, причинена от липсата на нормативна уредба с висока степен на завършеност – с конкретни решения по определени въпроси и ясни, категорични и изпълними времеви рамки. АББ активно съдейства в тази посока с регулярна кореспонденция с БНБ и Министерството на финансите с писма със становища и въпроси, изготвени след координиране в ресорните комитети и работни групи.

В последните седмици се наблюдава промяна на тази тенденция в позитивна насока. За обществено обсъждане беше публикуван проектът на Закон за въвеждане на еврото в Република България, въз основа на който предстои допълнителна фина настройка в изпълнение на конкретните разпоредби.

Стартираха и регулярни срещи на подгрупа “Пари (банкноти и монети)” към Работна група “Пари, платежна инфраструктура и кредитни институции” на БНБ. На тях поетапно се разглеждат ключови въпроси, свързани с промените при наличното парично обращение, вследствие на въвеждането на единната европейска валута. Темата е едно от основните предизвикателства, които следва да бъдат преодолени чрез координираните съвместни действия на БНБ, ДКУ и банките. По тази причина АББ счита регулярните срещи за важен етап от напредването на процеса и синхронизира с тях вътрешните заседания за съвременно уведомяване на Работната група по налично-паричното обращение към УС на АББ.

Освен въпросите, свързани с наличните пари, все още предстои преодоляването на други ключови предизвикателства. Едно от водещите сред тях е регламентирането и реализирането на разумни изисквания за двойна визуализация, която да информира потребителите, но без да ги обърква, като ги претрупва с излишна информация. АББ разчита на градивен диалог с институциите и ще продължи да работи в тази посока.

Банките имат ключова роля също и в цялостната комуникационната кампания за присъединяване на държавата към еврозоната. От страна на Министерството на финансите беше отбелязан значителен прогрес в тази посока със стартирането на информационния уебсайт evroto.bg. АББ също разработва своя комуникационна стратегия, с която да подкрепи не само МФ и БНБ, но и своите членове – на които ще предостави възможност за унифициран подход. Предстои да се утвърди присъствието на Асоциацията в социалните медии, като в LinkedIn профила ѝ ще стартира регулярна рубрика, посветена на еврозоната. Приемането на единната валута ще бъде фокус и в поне една от статиите в тримесечния бюлетин.

В тази връзка ролята на АББ и членовете ѝ за присъединяването към еврозоната е обвързана с друг стратегически приоритет – финансовата грамотност. Банковият сектор се очертава да бъде основното звено, което ще информира населението за промените, свързани с въвеждане евро. Клоновете и служителите в тях ще посрещат на първа линия потребители и малкия бизнес с въпросите и отговори при консултации, в брошури, видеа и др. При изпълнението на тази функция банките ще допринесат за повишаването на финансовата грамотност на обществото, като изтъкват безспорните предимства на еврозоната и ползите от присъединяването към нея, разсейвайки съмненията на хората.

Но докато през 2024г. фокусът на АББ по отношение на финансовата грамотност ще бъде свързан с еврозоната, то Асоциацията планира и напред дългосрочно да развива това направление. За целта АББ ще бъде ключов партньор на Министерството на финансите при реализирането на Националната стратегия за финансова грамотност на Република България и Плана за действие към нея. В изпълнение на тези приоритети АББ традиционно се включи като координатор на Европейската седмица на парите, организирана от Европейската банкова федерация, в която

членуваме. В рамките на Седмицата се състояха множество събития в цялата страна, в които активно участие взеха много банки.

В дългосрочен аспект АББ планира разработването и адаптирането на образователно съдържание в различни формати, което ще бъде съобразено с утвърдената национална Рамка за финансова компетентност за възрастни. Асоциацията ще бъде на разположение да партнира на Министерството на финансите при разработването и на Рамката за младежи, както и при създаването и поддържането на единния портал за финансова грамотност, който Министерството планира да утвърди като национална платформа за управление на личните финанси.

С оглед все по-високата степен на дигитализация, основен приоритет, обвързан и с финансовата грамотност, е киберсигурността. Това е така, защото тя е насочена не само към непрекъснатото подобряване на вътрешните системи и процеси в банките, но и с информирането на потребителите как да подхождат разумно и отговорно, за да гарантират своята безопасност при различни ситуации. В това направление в края на месец април АББ ще бъде домакин и на уъркшоп, посветен на DORA, а в следващите месеци ще продължи да надгражда усилията, по които работи със своите членове – в посока финансова грамотност и киберсигурност.

Развитие на платежните системи и перспективи в евро

Мирослав Вичев
Главен изпълнителен директор
на „БОРИКА“ АД

Прилагане на единни европейски стандарти за плащанията в лева, изпълнявани през платежна система БИСЕРА6

В края на 2019г. БОРИКА АД пое инициативата и отговори положително на очакванията на пазара за осигуряване на система за незабавни плащания в левове, хармонизирана със SCT Inst схемата на Европейския платежен съвет (ЕПС). Дружеството инвестира в изграждане на модерна платежна инфраструктура, обезпечаваша обработка на плащанията в режим 24/7/365. Внедряването на незабавни плащания успешно стартира в края на 2021г., когато бяха направени първите трансакции между клиентите на две банки. В края на 2023г. 28 доставчици на платежни услуги (ДПУ) осигуряват възможност на своите клиенти да получават незабавни плащания в рамките на 10 секунди, като 17 от тях осигуряват на своите клиенти и услугата да нареждат незабавни плащания. В процес на сертификация за изпращане на незабавни преводи са още 8 ДПУ-та. Броят на незабавните кредитни преводи надмина 1 млн. лв. месечно, като тенденцията е към нарастване. През 2023г. броят на незабавните плащания е 11,2 млн. или в сравнение с 2022г. броят им е нараснал близо десет пъти.

Наред със стартирането на незабавните кредитни преводи, от началото на 2021г. към новата платформа на БИСЕРА6 бяха мигрирани небюджетните (пакетни) плащания от MT формат към ISO 20022 XML. Така системата започна да обработва кредитни преводи в левове, базирани на SEPA стандарта на ЕПС за кредитни преводи, и директни дебити в левове, базирани на Request-to-Pay (Искане за плащане).

През м. октомври 2023г. беше направена следващата важна крачка. Успешно беше извършена миграцията на бюджетните плащания от MT формат към инфраструктурата на БИСЕРА6, където плащанията се основават на глобалните стандарти за XML съобщения ISO 20022. Използването на SEPA формат и при бюджетните кредитни преводи в лева беше важна стъпка за подготовка при въвеждането на еврото, осигуряваща възможност в бъдеще гражданите и бизнеса да извършват презгранични плащания от страните в ЕИП към приходните агенции и общините, както и на самите бюджетни организации да извършват плащания към контрагенти и крайни бенефициенти, чиито сметки се намират при банки или други ДПУ, част от SEPA зоната.

Изграждането на модерна платежна инфраструктура от ново поколение позволи да се извършват плащания в левове в SEPA стандарт по предплатен модел на сетълмент. Скоростта за обработка на междубанковите кредитни преводи се ускори значително, в резултат на което тези плащания вече са на разположение на крайните получатели в рамките на до един час. Предварителното заделяне на средства от банките по техническите им

сметки в БИСЕРА6 гарантира сигурната и бърза обработка на незабавните плащания в режим 24/7/365. Притози модел финансовият риск от неуспешен сетълмент между банките е елиминиран поради факта, че транзакциите се изпълняват само в границите на разполагаемата наличност по техническата сметка на даден участник.

Сигурната и надеждна обработка на плащанията послужи като основа за изграждане на иновативни услуги за крайни клиенти.

Съвместна дейност с Националната картова и платежна схема (НКПС) и развитие на услуги с добавена стойност

Услугите под бранда blink успешно навлизат на пазара за финансови услуги в България, като го променят, особено след въвеждането на допълнителни платежни услуги с местни характеристики – това са услуги с добавена стойност за потребителите, като blink P2P и blink parking.

Незабавните преводи blink P2P по мобилен номер вече се предлагат от 7 доставчика на платежни услуги, а 8-мият ще се включи до дни. Така, пазарният дял на ДПУ-тата, предлагащи услугата, ще достигне 75% до края на годината. За потребителите има редица предимства като това, че ДПУ ще предложат услугата за преводи до 100 лева без такса от 2 април до края на 2024 година.

Най-новата услуга с добавена стойност за потребителите, предлагана от НКПС, е blink parking. Тя дава устойчиво решение за дигитализация на градския транспорт и паркирането в общините в България, което подобрява градската среда. Услугата, освен иновативна, е улеснение за всички - както за общината, така и за нейните граждани и гости, защото им предоставя още един алтернативен и лесен начин на плащане за услуги в градската мобилност. Към днешна дата за предлагане на blink parking като услуга, са сключени договори за паркиране в зона с 65% от общините в страната, като се очаква покритието да достигне 75% до края на 2024 г. Целта е в предлагането на услугата да се включат всички общини в България.

Следващи стъпки и перспективи в евро

Следващите стратегически важни проекти, които стартирахме съвместно с Българска народна банка, са свързани с миграцията на банките участници в платежната система БИСЕРА7-EUR към новата платежна инфраструктура в евро, чрез която ще бъде осигурена пълна SEPA достижимост на кредитните преводи в евро и стартиране на незабавни плащания в евро.

Във връзка с реализацията на предстоящите промени при разплащанията в евро предстои изменение в лиценза на оперираната от БОРИКА АД платежна система БИСЕРА7-EUR. Наред с промяна на името на системата (БИСЕРА), предстои да бъде въведена процедура за сетълмент в TARGET с предварително финансиране на средства, съответно въвеждане на предплатен модел за сетълмент в БИСЕРА на обработваните SEPA

кредитни преводи и SEPA незабавни кредитни преводи, както и ще отпадне ограничението от 50 000 евро в лимита на плащанията между участниците. Максималната стойност на плащанията в евро, изпълнявани през системата БИСЕРА, ще бъдат в съответствие с правилниците на SEPA схемите (SCT и SCT Instant) на ЕПС. БОРИКА АД ще бъде в ролята на доставчик на технически услуги на БНБ, а за своите участници БИСЕРА ще осигурява предплатен сетълмент на SEPA презграничните плащания чрез наличния в STEP2 механизъм за Continuous Gross Settlement. За целите на изпълнението на незабавните плащания в евро, БИСЕРА ще се регистрира като спомагателна система в TIPS, като едновременно с това ще изпълнява ролята и на инструктираща страна TIPS. В този случай БОРИКА АД ще осигури необходимата техническа инфраструктура, чрез която БИСЕРА ще изпраща и получава незабавните плащания от името на своите участници (към и от банки и всички достижими ДПУ в TIPS), без да е необходимо същите да имат директна свързаност с TIPS. По този начин услугата за незабавни плащания между местните контрагенти ще бъде надградена с възможността за трансгранични незабавни плащания в евро с външни контрагенти.

Важни дати от проектния план са:

- 01.06.2024 г. – техническа миграция от инфраструктурата на БИСЕРА7-EUR към новата платежна платформа на БИСЕРА, осигуряване на предплатен модел на сетълмент за вътрешните плащания между участниците в платежната система и за презграничните плащания чрез оперативно съвместимите SEPA клирингови къщи;
- 09.07.2024 г. – прозорец на системата STEP2 на ЕВА Clearing и възможен старт на услугата в БИСЕРА за осигуряване на пълна SEPA достижимост, посредством директното участие на БНБ в STEP2;
- До края на 2024 г. – старт на услугата за незабавни плащания в евро чрез участие в TIPS: възможност за изпълнение чрез системата БИСЕРА както на вътрешни, така и на външни (презгранични) незабавни плащания в евро.

Промените в платежната система БОРИКА, обслужваща платежни операции, свързани с карти, са друг важен аспект в контекста на приемане на еврото като законно платежно средство в Република България. С миграцията към евро, системата за брутен сетълмент в реално време – RINGS ще спре да функционира, в резултат на което сетълментът на местните трансакции, иницирани с карти, ще започне да се извършва в TARGET, където платежна система БОРИКА ще бъде регистрирана като спомагателна система и ще продължи да нетира взаимните задължения между участниците, заедно с начисляването на прилежащите междубанкови такси на трансакциите.

Подготовката на платежната инфраструктура за въвеждане на еврото у нас безспорно катализира всички тези процеси и ускорява работата по евросвързаните проекти както нашата, така и на всички представители на платежната общност. Но независимо от датата на приемането на страната ни в Еврозоната, БОРИКА АД ще продължи да развива и да надгражда оперираните от дружеството платежни системи с модерни и иновативни услуги, в унисон с европейските стандарти и отговарящи на нуждите и очакванията на пазара.

Финансовата грамотност и банковият сектор – нови възможности и предизвикателства

Калоян Симеонов
Заместник-ръководител на работната
група по финансова грамотност,
Министерство на финансите

В условията на динамично развитие на финансовите пазари, повишаването на финансовата грамотност на потребителите започва да има все по-важно значение. В съвременния начин на живот всеки активно живеещ гражданин задължително е потребител на банкови и други финансови продукти. Трудно можем да си представим динамичното ежедневие без използването на различни видове банкови и платежни сметки и карти, без възможностите, които предоставя потребителското и ипотечното кредитиране, без новите банкови услуги и продукти, които ни позволяват да плащаме и да пазаруваме от разстояние.

Понятието “финансова грамотност” е най-всеобхватно дефинирано и изследвано от Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). В нейните документи то се определя като комбинация от финансово осъзнаване, познание, умения, отношение и поведение, които са необходими за вземането на стабилни финансови решения и които да доведат до индивидуално финансово благосъстояние. Финансовата грамотност има пряка връзка с управлението на личните ни финанси.

Министерството на финансите и банковият сектор си сътрудничат успешно от години при провеждането на политики и мерки, които имат за задача да повишат нивото на финансово образование в страната. През 2021г. в страната бе приета и първата Национална стратегия за финансова грамотност, както и План за действие към нея за периода 2021-2025г. Двата стратегически планови документа се изпълняват и към момента успешно, в т.ч. и чрез сътрудничество и координация между правителствения, регулаторния и неправителствени сектори. През 2023г. България прие своята национална Рамка за финансова компетентност за възрастни, която съответства на най-добрите стандарти, разработени на ниво ЕС и ОИСР. Предстои разработването на национална Рамка за финансова компетентност за младежи. Планира се в най-скоро време да бъде пуснат в експлоатация и единен портал за финансова грамотност, който ще се администрира от Министерството на финансите и ще има за задача да предостави обща платформа за информация за управление на личните финанси.

Асоциацията на банките в България (АББ) е активен партньор на Министерството на финансите в междуведомствената работна група за финансова грамотност, чиято цел е да се обсъждат и развиват мерките в сферата на финансовата грамотност. От 18 до 24 март 2024г. в страната бе организирана за пореден път Европейската седмица на парите, чийто координатор за България е АББ. Инициативите и дейностите по време на тази седмица имат за задача да насърчат и възпитат младежите към отговорно отношение към парите, да се развият уменията им за добро управление и планиране на личните финанси.

Друга инициатива, в която Министерството на финансите участва активно през последните години, е провеждането на Световната седмица на парите, която също се организира в края на месец март. Координатор на тази инициатива за страната е “Джуниър Ачийвмънт България”. През настоящата година Световната седмица на парите се провежда под надслов “Защитете парите си, осигурете бъдещето си!”. Дейностите и в тази инициатива са насочени към развиване на умения и знания, към изграждане на поведения

и нагласи предимно сред младежите, които да повишат тяхната финансова грамотност, а оттам и финансовото благосъстояние на потребителите на финансови услуги.

Дейностите по повишаване на нивото на финансова грамотност създават много нови възможности. Те усъвършенстват знанията на потребителите на финансови услуги да използват все повече и все по-сложни финансови продукти и услуги. Подобряването на финансовото образование създава също така условия за по-добри финансова устойчивост и финансово включване на потребителите. Важно е да се подчертае също така, че по-устойчиви лични финанси и по-добро финансово благосъстояние на потребителите гарантира и една по-ясно изразена цялостна стабилност на финансовия сектор и на банковия сектор в частност. Засиленото използване на разнообразни и сложни финансови продукти и услуги води със себе си и до увеличаване на предизвикателствата за потребителите и финансовите пазари. Необходимо е не само по-добро финансово образование, но и по-добра регулация на процесите и наличието на прозрачна, лесно достъпна и разбираема информация за тези продукти и услуги.

Безспорно цифровизацията също е една от новите възможности за банковия сектор и техните потребители. Тя дава много по-лесен, бърз и евтин достъп на потребителите до банковите услуги. От друга страна, за банките тя също предоставя нови възможности, като по-ефективен и непосредствен достъп до потребителите, разширяване на обхвата на предоставяните услуги и продукти, оптимизация на разходите и други. Но цифровизацията на банковите услуги е свързана и с много важни предизвикателства. Едно от тях е нарастващата опасност от злоупотреби и измами в онлайн пространството, както и необходимостта от намиране на нови решения, с които потребителите да бъдат по-добре информирани и защитени от тези измами.

Не по-малко предизвикателство в цифровата ера е обстоятелството, че обикновено потребителите, които нямат достатъчна финансова грамотност са същите уязвими потребители, които нямат и цифрова грамотност. По този начин, когато към финансовото изключване се добави и цифровото изключване, се създава опасността от още по-голямо разделение между отделните групи потребители. Държавните институции, регулаторите, бизнесът и неправителственият сектор следва целенасочено и координирано да предприемат общи действия, за да се намали тази опасност и да се избегне ситуация, в която определена група потребители да са по-уязвими и по-трудно да могат да се възползват от възможностите, които предоставят цифровите финансови услуги.

Не на последно място, обстоятелството, че много покупки вече са на “един клик” разстояние, прави необходимостта от финансова отговорност и добро планиране на разходите още по-голяма. С това се увеличава допълнително значението на финансовата грамотност и мерките, които всички ние предприемаме, за да можем да я подобрим.

Министерството на финансите ще продължи да си сътрудничи тясно с Българската народна банка и Асоциацията на банките в България, както и с останалите участници в междуведомствената работна група, за да се повиши нивото на финансова грамотност и да се засили финансовото включване на потребителите на банкови услуги в страната.

КРАТКА ИНФОРМАЦИЯ

■ От 1 февруари 2024г. доц. д-р Джеймс Йоловски беше избран от УС на АББ да заеме позицията главен секретар на АББ. Доц. Йоловски има дългогодишен опит в сферата на финансите, като от 2018г. до встъпването си в длъжност главен секретар на АББ доц. Йоловски работи във Фискалния съвет на България. Доц. Йоловски е преподавател във ВУЗФ и носител на националната награда “Питагор” на Министерство на образованието и науката за своята научна работа в областта на финансовата грамотност и нестопанските организации. Докторската си степен доц. Йоловски придобива в УНСС, където завършва бакалавърска програма по финанси и придобива магистърска степен по счетоводство със специализация финансова отчетност.

■ В периода 18 март до 24 март 2024г. банките в България отбелязаха Европейската седмица на парите 2024. Инициативата на Европейската банкова федерация, на която АББ е член, се провежда съвместно с национални банкови асоциации в Европа. По време на Европейската седмица на парите 2024, която традиционно съвпадна с Глобалната седмица на парите, банките в България проведоха дейности и инициативи, посветени на повишаването на финансовата грамотност на деца и младежи. Информация и снимки относно извършените дейности и мероприятия на банки са поместени на интернет страницата на АББ [тук](#).

■ От 13 до 16 март 2024г. в гр. Банско се проведе единадесетият по ред Ски фест за банки и партньори. Фестът се организира под егидата на Асоциация на банките в България от Българска работническа федерация “Спорт и здраве“. Проведоха се индивидуални състезания по гигантски слалом ски и сноуборд и паралелен гигантски слалом ски и сноуборд, като в тях участваха общо 75 души от 8 организации: Алианц Банк България, Българска банка за развитие, Българска народна банка, Инвестбанк, Първа инвестиционна банка и Юробанк България, както и представители на други институции и компании - техни партньори. Наградите бяха връчени на победителите от г-н Джеймс Йоловски (Главен секретар на Асоциация на банките в България), г-н Илия Караниколов (член на Управителния съвет и Изпълнителен директор на Българска банка за развитие), г-н Стамен Янев (член на Надзорния съвет на Българска банка за развитие) и г-жа Десислава Ягодин (Председател на Българска работническа федерация „Спорт и здраве“). Програмата, класиранията и снимки от ски феста могат да се намерят [тук](#).

■ АББ излъчи представители за участие в “Междуведомствена работна група по въпросите на конвертиране на бюджетните сметки в евро и промяна на процесите, свързани с бюджетните плащания след въвеждането на еврото като парична единица на Република България“. Представителите от страна на АББ са: г-н Радослав Даскалов, зам. председател на Комитета по платежни системи към УС на АББ и представител на АББ в РГ по еволюция на SEPA схемите към ЕПС и г-жа Милена Ананиева, член на Комитета по платежни системи към УС на АББ. Като резервни членове бяха излъчени г-н Емил Христов, председател на Комитета по платежни системи към УС на АББ и г-жа Минка Михайлова, член на Комитета по платежни системи към УС на АББ.